

תנ"ך

יחידת הלימוד החמישית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו שמונה שאלות.
עליך לענות על חמש שאלות. $20 \times 5 = 100$ נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.
(2) התרכז בנושא. בסס את דבריך על הכתוב.
- הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

ענה על חמש מן השאלות 1-8 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. קרא בראשית, ל"ד 1-7.

א וַיֵּצֵא דִינָה בַת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב
ב לְרָאוּת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ: וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׁכֵם בֶּן־חַמּוֹר הַחִוִּי נָשִׂיא
ג הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה: וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה
ד בַּת־יַעֲקֹב וַיֵּאָהֱב אֶת־הַנָּעֹר וַיִּדְבֹּר עַל־לֵב הַנָּעֹר: וַיֹּאמֶר
שָׁכֵם אֶל־חַמּוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלִידָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה:
ה וַיַּעֲקֹב שָׁמַע בִּי טִמְאָ אֶת־דִּינָה בָתּוֹ וּבְנָיו הָיוּ אֶת־מְקַנְהוּ
ו בִּשְׂדֵה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאָם: וַיֵּצֵא חַמּוֹר אָבִי־שָׁכֵם
ז אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעָם
וַיַּתְעִצּוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֻּם לָהֶם מֵאֹד כִּי נָבְלָה עֲשָׂה בִישְׂרָאֵל
לְשָׁכֵב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה:

א. קרא את המדרשים שלפניך.

- ותצא דינה בת לאה - ולא בת יעקב היא?! תלאה [השווה אותה] הכתוב באמה, מה לאה יוצאנית אף זו יוצאנית (מדרש תנחומא, פרשת וישלח, סימן ז').
- כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים, מ"ה), אמר ר' יוסי כשהאישה מצנעת את עצמה בתוך הבית ראויה להינשא לכוהן גדול ותעמיד [תלד] כוהנים גדולים (מדרש תנחומא, פרשת וישלח, סימן ו').

וקרא גם את דברי יכין אפשטיין שלפניך.

העברת האשמה מהאונס [מן האדם האונס] לנאנסת: "היא פיתתה אותו ...", "איך הוא יכול לשמור על עצמו אם היא ...". היא דבר חמור שאסור שישמע ברחובותינו.

(אפשטיין, י'. [2016] יצאנית בת יצאנית. למה? 929 בראשית. אוהזר מר <http://www.929.org.il>)

(1) בחר באחד מן המדרשים, והסבר כיצד הוא מבטא את הדעה שאפשטיין יוצא נגדה בדבריו. (8 נקודות)

(2) האם הנאמר בפסוקים 1-3 תומך במדרשים שקראת? הסבר את דברך. (6 נקודות)

ב. בני יעקב טוענים ששכם בן חמור "נבלה עשה בישראל". הסבר שני פירושים אפשריים ל"נבלה" שעשה שכם. (6 נקודות)

שים לב:
המשך הבחינה בעמוד 4.

א וַיִּקְרְבוּ רֹאשֵׁי הָאֲבוֹת לַמִּשְׁפָּחָה בְּנֵי־גִלְעָד בְּכֹמֶיךָ בֶּן־מְנַשֶּׁה
מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי הַנְּשָׂאִים רֹאשֵׁי
ב אֲבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנֵי צוּר ה' לֵתֶת אֶת־הָאָרֶץ
בְּנַחְלָהּ בְּגֹדֶל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צוּר ה' לֵתֶת אֶת־נַחֲלַת
ג צֶלְפָּחָד אֲחִינוּ לְבִנְתָּיו: וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שְׁבִטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְנָשִׁים וְנִגְרַעַה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמָּטָה
ד אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּדֶל נַחֲלָתָנוּ יִגְרַע: וְאִם־יִהְיֶה הַיֵּבֶל לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנוֹסַפָּה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם
ה וּמִנַּחֲלַת מָטָה אֲבֹתֵינוּ יִגְרַע נַחֲלָתָן: וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ו על־פִּי ה' לֵאמֹר בֶּן מָטָה בְּנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים: זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צוּה
ה' לְבָנוֹת צֶלְפָּחָד לֵאמֹר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֵךְ
ז לַמִּשְׁפָּחָה מָטָה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּטָה אֶל־מָטָה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מָטָה אֲבֹתָיו
ח יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכָל־בֵּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמָּטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מָטָה אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ
ט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו: וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה מִמָּטָה
י לְמָטָה אֶחָד כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מָטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כֹּאֲשֶׁר
יא צוּה ה' אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בָנוֹת צֶלְפָּחָד: וּתִהְיֶינָה מַחֲלָה
תִּרְצֶה וּחְגֹלָה וּמִלְכָּה וְנַעֲמָה בָנוֹת צֶלְפָּחָד לְבְנֵי דִידָהָן לְנָשִׁים:
יב מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בְּכֹרֵיוֹסָף הָיוּ לְנָשִׁים וְתָהִי נַחֲלָתָן עַל־
מָטָה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן:

- א. (1) על פי הקטע **במדבר**, ל"ו 1-12 שלפניך, הסבר כיצד הגבילו ראשי האבות משבט מנשה את ההישג של בנות צלפחד בנוגע לזכותן לרשת את נחלת אביהן (על פי **במדבר**, כ"ז, 6-7). (4 נקודות)
- (2) בחרסים שנמצאו בשומרון, בירת ממלכת ישראל, יש רשימות של בתי אב מנחלת מנשה. גם השמות חגלה ונעה נזכרים ברשימות אלה כשמות המציינים בתי אב. כיצד ציון שמות אלה בחרסי שומרון מלמד על ניצחון בנות צלפחד על הממסד הגברי שניסה להגבילן? (6 נקודות)
- ב. קרא גם **במדבר**, כ"ז, 1-5 ואת המדרש שלפניך.
- [...] את הדבר הקשה יביאון אל משה. אמר לו הקב"ה: משה, אתה דן את הקושיות?! הרי בנות צלפחד באין [באות] לשאול בדיון שאפילו תינזקות [...] משיבין עליו, ואין אתה יודע מה להשיב! אלא "ויקרב משה את משפטן לפני ה' " (במדבר, כ"ז, ה').
- (מלמד, ע"צ [עורך]. [תשס"ז]. **מכילתא דרשב"י**. ירושלים: ישיבת שערי רחמים ובית הלל, עמ' 134)
- (1) הסבר את הביקורת המופנית כלפי משה במדרש. (5 נקודות)
- (2) לדעתך, מדוע פנה משה אל אלוהים שיפתור סוגיה זאת? נמק את דבריך. (5 נקודות)

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִן־הַשָּׂטִיִּים שְׁנַיִם אַנְשִׁים מִדְּגִלִים חָרָשׁ
 לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וּלְכוּ וִיבֹאוּ בֵּית אִשָּׁה
 ב זֹנָה וּשְׂמָה רַחֲב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה: וַיֹּאמֶר לְמַלְךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר
 הִנֵּה אַנְשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחֲפֹר אֶת־הָאָרֶץ:
 ג וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רַחֲב לֵאמֹר הֲעִיֵּאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים
 ד אֵלֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי לַחֲפֹר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: וַתִּקַּח
 הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֵּנוּ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי
 ה הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאֵין הֵמָּה: וַהֲיִי הַשָּׁעַר לְסָגוֹר בַּחֲשֹׁךְ
 וְהָאֲנָשִׁים יֵצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָּה הִלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מִדֶּר
 ו אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּס: וְהִיא הֶעֱלֵתָם הִגָּה וַתִּטְמַנְם בַּפֶּשֶׁתַּי
 ז הָעֵץ הָעֲרֻכּוֹת לֵה עַל־הַגָּג: וְהָאֲנָשִׁים רִדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ
 הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרַי כֹּאשֶׁר יֵצְאוּ
 ח הַרְדָּפִים אַחֲרֵיהֶם: וְהִמָּה טָרַם וּשְׁכַבּוּן וְהִיא עֲלָתָה עֲלֵיהֶם
 ט עַל־הַגָּג: וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן ה' לָכֶם
 אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נִפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגְּזוּ כָל־יֹשְׁבֵי
 י הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ ה' אֶת־מִי
 יס־סוּף מִפְּנֵיכֶם בַּצָּאֲתָכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשָׁנִי מֶלֶכִּי
 הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעֹוג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם
 יא אוֹתָם: וַנִּשְׁמַע וַיִּמָּס לְבַבְנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ
 מִפְּנֵיכֶם כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׂמַיִם מַמְעַל וְעַל־
 יב הָאָרֶץ מִתַּחַת: וְעַתָּה הִשְׁבַּעוּ־נָא לִי כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם
 חֶסֶד וְעָשִׂיתֶם גַּם־אֵתֶם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וְנָתַתֶּם לִי אוֹת
 יג אֲמַת: וְהִחִיתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אָחִי וְאֶת־אָחוֹתִי
 וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמוֹת:

אֲחִיוֹתֵי

(שים לב: המשך הקטע וסעיפי השאלה בעמוד הבא)

יד

וַיֹּאמְרוּ

לֵּה הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַּחְתִּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת־
דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת־הַיָּד לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעַשִּׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד
וְאֵמֶת: וְתוֹרְדָם בְּחָבֵל בְּעֵד הַחֲלוֹץ בִּי בֵּיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה
וּבְחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת: וַתֹּאמֶר לָהֶם הִהְרָה לָבוֹ פֶּן־יִפְגְּעוּ
בָּכֶם הָרֹדְפִים וְנַחֲבָתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוּב הָרֹדְפִים
וְאַחֵר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נָקִים אֲנַחְנוּ
מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ:

א. קרא פסוק 1 בקטע שלפניך ואת דברי יוסף בן מתתיהו.

כי תחילה באו וסקרו את עירם כולה באין מפריע והסכימו ביניהם אילו חלקים של החומות חוקים הם ואילו אינם נותנים ביטחון לתושבים במידה שווה [...] וכשהגיע הערב סרו לפונדק בסביבת החומה, מקום שם הובאו גם קודם לסעוד.

(בן מתתיהו, י', תרגם מיוונית, הוסיף מבוא, הערות וביאורים, מפות ותמונות, אברהם שליט [1944])

קדמוניות היהודים ה, א, ב, ירושלים-תל אביב: הוצאת מוסד ביאליק על ידי "מסדה")

על פי פסוק 1, הדרך שבה ביצעו המרגלים את ההוראה של יהושע מעוררת שאלה.

ציין מהי השאלה, והסבר את התשובה של יוסף בן מתתיהו על שאלה זו. (10 נקודות)

ב. יאיר זקוביץ טוען כי "המספר טורח לשים בפיה של רחב פסוקים משירת הים".

(מתוך ההרצאה המצולמת "הזוג המוזר")

לדברי זקוביץ, ההקדמו משירת הים מציג את רחב באור חיובי ואת יהושע באור אירוני.

הסבר דברים אלה. (10 נקודות)

4. קרא שופטים, ה', 23-30.

אָדוּ אָדוּ
 מִדּוּז אָמַר מֶלֶךְ הָהָר
 יֹשְׁבֵיהָ כִּי לֹא-בָאוּ לְעִזְרָת הָהָר
 כִּד בָּגְבוּרִים: תִּבְרֹךְ מִנְּשִׁים
 יַעַל אִשֶּׁת חֶבֶר הַקִּינִי מִנְּשִׁים
 כִּה בָאָהּ לְתִבְרֹךְ: מִיָּס שָׁאֵל חֶלֶב
 כֹּו נִתְּנָה בְּסֶפֶל אֲדִירִים הַקְרִיבָה חֲמָאָה: יִדְהָ
 לִיתֵד תִּשְׁלַחנָה וַיִּמְיֶנָה לְהַלְמוֹת
 עֲמָלִים וְהַלְמָה סִיסְרָא מַחֲקָה רֹאשׁוֹ וּמַחֲצֵה
 כֹּו וְחַלְפָה רָקְתָּו: בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפֵל
 שָׁכַב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפֵל בְּאֶשֶׁר
 כִּח כָּרַע שָׁם נָפֵל שְׂדוּד: בְּעֵד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה
 וַתִּיבֵב אִם סִיסְרָא בְּעֵד הָאֵשֶׁנֶב מִדּוּעַ
 בָּשָׁשׁ רָכְבוֹ לָבוֹא מִדּוּעַ אַחֲרוֹ פָּעַמִּי
 כִּט מִרְכַּבּוֹתָיו: חֲכָמוֹת שְׂדוּתִיָּה תַעֲנִינָה אֶף-
 ל הִיא תִשִּׁיב אֲמַרְיָה לָהּ: הֲלֹא יִמְצְאוּ יַחֲלָקוּ
 שָׁלֹל רַחֵם רַחֲמָתִים לְרֹאשׁ גִּבּוֹר שָׁלֹל
 צִבְעִים לְסִיסְרָא שָׁלֹל צִבְעִים
 רַקְמָה צִבְעֵי רַקְמָתִים לְצֹאֲרֵי שָׁלֹל:

א. בשירת דבורה נזכרות נשים בעת מלחמה.

(1) קרא פסוק 30 בקטע שלפניך וגם **דברים**, כ"א, 10-14. בקטעים האלה יש תיאור של נשים שנלקחו שלל במלחמה.

מהו ההבדל בין שני הקטעים ביחס כלפי האישה השבויה? בסס את דבריך על שני הקטעים. (6 נקודות)

(2) קרא פסוקים 24-27 בקטע שלפניך וגם את דברי יאיר ליפשיץ:

[...] יעל עושה שימוש חתרני במיוחד במרחב הנשי של האוהל: "סוּכָה אֶדְנִי סוּכָה אֵלַי, אֶל תִּיכָא".

(ליפשיץ, י'. [2016]. כל מרחבה של בת מלך, פנימה. 929 שופטים. אוחר מ' <http://www.929.org.il>)

לפי פסוקים אלה, כיצד יעל משתמשת ב"מרחב הנשי של האוהל", ומהו יחס הכתוב למעשיה? (8 נקודות)

ב. קרא פסוקים 23-24 בקטע שלפניך. בפסוקים אלה יש שימוש ספרותי בניגוד, שהוא אחד ממאפייני השירה המקראית. הדגם והסבר את הניגוד בפסוקים אלה, וכתוב מהו המסר שהוא מחזק. (6 נקודות)

5. קרא שופטים, י"ג, 14-1.

א וַיִּסְּפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּתְּנֵם ה' בְּיַד פְּלִשְׁתִּים אַרְבָּעִים
ב שָׁנָה: וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּדָעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדְּמִי
ג וַיִּשְׁמוּ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה: וַיֵּרָא מְלָאךְ-ה' אֶל-
הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ הִנֵּה-נָא אֶת-עֲקָרָהּ וְלֹא יָלְדָתָּ וְהָרִית
ד וְיִלְדָתָּ בֶּן: וְעַתָּה הַשְׁמֵרִי נָא וְאַל-תִּשְׁתִּי יָיִן וְשֹׂכֵר וְאַל-
ה תֹּאכְלִי כָל-טָמֵא: כִּי הֵנָּה הָרָה וְיִלְדָתָּ בֶּן וּמִזֶּה לֹא-יַעֲלֶה
על-רֹאשׁוֹ כִּי-נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעֱר מִן-הַבֶּטֶן וְהוּא יַחַל
ו לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַתֵּבֵא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר
ז לְאִשָּׁה לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמְרָאֵהוּ כְּמֵרָאֵה מְלָאךְ
הָאֱלֹהִים נֹדֵא מָאֵד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי-מָזָה הוּא וְאֶת-שְׁמוֹ
ח לֹא-הִגִּיד לִי: וַיֹּאמֶר לִי הֵנָּה הָרָה וְיִלְדָתָּ בֶּן וְעַתָּה אֶל-תִּשְׁתִּי
י יָיִן וְשֹׂכֵר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טָמֵא כִּי-נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעֱר
מִן-הַבֶּטֶן עַד-יוֹם מוֹתוֹ:
כ וַיַּעֲתֵר מְנוּחַ אֶל-ה' וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
ט שְׁלַחַת יְבוֹא-נָא עוֹד אֵלֵינוּ וַיִּזְדָּנוּ מִה-נַּעֲשֶׂה לְנֶעֱר הַיּוֹלֵד:
י וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ וַיָּבֹא מְלָאךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל-
יֵה הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִשָּׁה אֵין עִמָּה: וַתִּמְהַר
יֵה הָאִשָּׁה וַתֵּרֶץ וַתֵּגֵד לְאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אֲלֶיהָ הִנֵּה נֹדֵא אֵלַי
יֵה הָאִישׁ אֲשֶׁר-בָּא בְּיוֹם אֵלַי: וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ
יֵה וַיָּבֹא אֶל-הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֵאֱתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֶל-
יֵה הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרִיךָ מִה-יִהְיֶה
יֵה מִשְׁפַּט-הַנֶּעֱר וּמַעֲשָׂהוּ: וַיֹּאמֶר מְלָאךְ ה' אֶל-מְנוּחַ מְכַל
יֵה אֲשֶׁר-אִמַּרְתִּי אֶל-הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: מְכַל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִגִּפְּנֵי הָיִין
לֹא תֹאכַל וַיִּין וְשֹׂכֵר אֶל-תִּשְׁתִּי וְכָל-טָמֵא אֶל-תֹּאכַל כֹּל
אֲשֶׁר-צִוִּיתִיָּה תִּשְׁמָר:

א. האיסורים שהמלאך אוסר על אשת מנוח מצוינים בקטע שלוש פעמים: בדברי המלאך לאישה, בדברי האישה לבעלה ובדברי המלאך למנוח.

יש הבדלים בין הדברים שאמר המלאך לאשת מנוח, ובין הדיווח של האישה למנוח על שיחה זו.

הסבר כיצד שניים מן ההבדלים בין דברי המלאך לאישה ובין דברי האישה לבעלה מעידים על חכמתה של האישה. (10 נקודות)

ב. יוסף בן מתתיהו כותב שמנוח אהב את אשתו עד לטירוף הדעת, ולכן קינא לה. כאשר היא סיפרה לו שנגלה לה מלאך בדמות גבר גבוה ונאה מאוד, הוא יצא מכליו מרוב קנאה (קדמוניות היהודים ח', ב-ג).

קנאה יכולה להיות לעתים ביטוי לחוסר אמון. על פי הקטע, הסבר מה רומז לחוסר האמון שחש מנוח כלפי אשתו. בסס את דבריך על שתי ראיות מן הכתוב, והסבר כל ראייה. (10 נקודות)

6. קרא שמואל א, כ"ה 23-31.

כג וַתֵּרָא אַבְיָגַיל אֶת-דָּוִד וַתְּמַהֵר וַתֵּרֶד מֵעַל הַחֲמֹר
כד וַתִּפֹּל לְאַפֵּי דָוִד עַל-פָּנָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אָרֶץ: וַתִּפֹּל עַל-רַגְלָיו
וַתֹּאמֶר בִּי-אֲנִי אֲדֹנָי הָעוֹן וַתְּדַבֵּר-נָא אִמָּתְךָ בְּאָזְנוֹךָ וּשְׁמַע
כה אֶת דְּבָרֵי אִמָּתְךָ: אֶל-נָא יֵשִׁים אֲדֹנָי אֶת-לִבּוֹ אֶל-אִישׁ
הַפְּלִיעַל הַזֶּה עַל-נָבֶל כִּי כִשְׁמוֹ כֵּן-הוּא נָבֶל שְׁמוֹ וַיִּנְבֹּלָה
עִמּוֹ וְאֲנִי אִמָּתְךָ לֹא רָאִיתִי אֶת-נַעֲרֵי אֲדֹנָי אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ:
כו וְעַתָּה אֲדֹנָי חִי-הֵאָּ וְחִי-נַפְשְׁךָ אֲשֶׁר מִנְעַךְ הֵאָּ מִבּוֹא
בְּדָמִים וְהוֹשַׁע יָדְךָ לֶךְ וְעַתָּה יֵהְיוּ כְּנָבֶל אֵיבֶיךָ וְהַמִּבְקָשִׁים
כז אֶל-אֲדֹנָי רַעָה: וְעַתָּה הַפְּרִכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר-הֵבִיא שְׁפַחְתְּךָ
כח לְאֲדֹנָי וְנִתְּנָה לְנַעֲרִים הַמִּתְהַלְכִּים בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי: שָׂא נָא
לְפָשֶׁעַ אִמָּתְךָ כִּי-עָשָׂה יַעֲשֶׂה הֵאָּ לְאֲדֹנָי בֵּית נֶאֱמָן כִּי-
כט מִלְחָמוֹת הֵאָּ אֲדֹנָי נִלָּחַם וְרַעָה לֹא-תִמָּצֵא בְךָ מִיָּמֶיךָ: וַיִּקָּם
אָדָם לְרֹדְפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשְׁךָ וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה וּ
לֹא בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת הֵאָּ אֱלֹהֶיךָ וְאֶת נֶפֶשׁ אֵיבֶיךָ יִקְלַעְנָה
ל פְּתוֹךְ בֶּרֶךְ הַקָּלַע: וְהָיָה כִּי-יַעֲשֶׂה הֵאָּ לְאֲדֹנָי כָּכָל אֲשֶׁר-
לא דִּבֶּר אֶת-הַטּוֹבָה עָלֶיךָ וְצוֹר לְנֶגִיד עַל-יִשְׂרָאֵל: וְלֹא
תִהְיֶה זֹאת וְלֹךְ לְפִוְקָהּ וּלְמִכְשׁוֹל לֵב לְאֲדֹנָי וּלְשַׁפְּךָ-דָם
חֲנָם וְלַהּוֹשִׁיעַ אֲדֹנָי לוֹ וְהֵיטֵב הֵאָּ לְאֲדֹנָי וְזָכַרְתָּ אֶת-
אִמָּתְךָ:

א. גלעד שטראוס במאמרו "שלוש נשים חכמות בספר שמואל", מציין כמה דרכים שנקטה

אביגיל כדי לבלום את זעמו של דוד.

ציין שתי דרכים ששטראוס מזכיר במאמרו, והסבר אותן. (8 נקודות)

ב. קרא פסוק 31 בקטע שלפניך.

קרא גם את הקטע מן התלמוד הירושלמי שלפניך.

"[...] וזכרת את אמתך" - מלמד שפקרה עצמה [הציעה את עצמה לדוד].

(תלמוד ירושלמי, סנהדרין ב, הלכה ג)

(1) מהי הביקורת המשתמעת מן הצירוף "שפקרה עצמה"? (4 נקודות)

(2) לדעתך, האם הביקורת מוצדקת? נמק את דבריך. (8 נקודות)

שים לב:
המשך הבחינה בעמוד 14.

7. קרא שמואל ב, י"ד, 1-21.

וידע יואב בן

צריה בן-לב המלך על-אבשלום: וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי-נא ולבשי-נא בגדי-אבל ואל-תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על-מת: ובאת אל-המלך ודברת אליו בדבר הזה וישם יואב את-הדברים בפיה: ותאמר האשה התקעית אל-המלך ותפל על-אפיה ארצה ותשתחו ותאמר הושעה המלך: ויאמר-לה המלך מה-לך ותאמר

אבל אשה-אלמנה אני וימת אישי: ולשפחתך שני בנים וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויכו האחד את-האחר וימת אותו: והנה קמה כל-המשפחה על-שפחתך ויאמרו תני ואת-מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמדה גם את-היורש וכפו את-גחלתו אשר נשארה לבלתי שום-

שים

לאישי שם ושארית על-פני האדמה: ויאמר המלך אל-האשה לכי לביתך ואני אצוה עליך: ותאמר האשה התקועית אל-המלך עלי אדני המלך העון ועל-בית אבי והמלך וכסאו נקי: ויאמר המלך המדבר

אליך והבאתו אלי ולא-יסיף עוד לגעת בך: ותאמר יזכר-נא המלך את-ה' אלהיך מהרבית גאל הדם לשחת ולא ישמידו את-בני ויאמר חי-ה' אס-יפל משערת בנך ארצה: ותאמר האשה תדבר-נא שפחתך אל-אדני המלך דבר ויאמר דברי: ותאמר האשה ולמה

מהרבית

חשבתה בזאת על-עם אלהים ומדבר המלך הדבר הזה כאשם לבלתי השיב המלך את-נדחו: כי-מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא-ישא אלהים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח: ועתה אשר-באתי לדבר אל-המלך אדני את-הדבר הזה כי יראני העם ותאמר שפחתך אדברה-נא אל-המלך אולי יעשה המלך את-דבר אמתו:

(שים לב: המשך הקטע וסעיפי השאלה בעמוד הבא)

טו כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אִמְתּוֹ מִכַּף הָאִישׁ
 יז לְהַשְׁמִיד אֹתוֹ וְאֶת־בְּנֵי יָחִיד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים: וְתֹאמַר שְׁפַחְתָּךְ
 יח וְיִהְיֶה־נָּא דְבַר־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִמְנַחָה כִּי כַּמְלֹאךְ הָאֱלֹהִים
 כִּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב וְהָרַע וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ יְהִי
 עִמָּךְ: וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֶל־נָא
 יט תִּכְחַדִּי מִמֶּנִּי דְבַר אֲשֶׁר אֲנִכִּי שָׁאֵל אֹתְךָ וְתֹאמַר הָאִשָּׁה
 יכ וְדַבֵּר־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הִיד יוֹאֵב אֹתְךָ בְּכָל־
 זֹאת וְתַעֲזֵן הָאִשָּׁה וְתֹאמַר חֵי־נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם־אִשׁ
 לְהַמִּין וּלְהַשְׁמִיל מִכָּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־עֲבַדְךָ יוֹאֵב
 הוּא צֹוִנִי וְהוּא שֵׁם בְּפִי שְׁפַחְתָּךְ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
 כ לְבַעֲבוֹר סָבַב אֶת־פָּנָי הַדְּבַר עָשָׂה עֲבַדְךָ יוֹאֵב אֶת־הַדְּבַר
 כז הַזֶּה וְאֲדֹנִי חָכֵם כַּחֲכַמְתָּ מִלֹּאךְ הָאֱלֹהִים לְדַעַת אֶת־כָּל־
 כא אֲשֶׁר בְּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאֵב הִנֵּה־נָא
 עֲשִׂיתִי אֶת־הַדְּבַר הַזֶּה וְלֹךְ הִשָּׁב אֶת־הַנֶּעַר אֶת־אֲבִשְׁלוֹם:

א. קרא פסוקים 3, 8-11 בקטע שלפניך ואת הפירוש של רד"ק לפסוק 3.

יואב לא היה יודע מענה המלך, שְׂשִׁים בפיה כל הדברים, אלא כלל הדברים סידר לה.

הבא מפסוקים 8-11 ביסוס לפירושו של רד"ק. הסבר את דבריך. (10 נקודות)

ב. קרא פסוקים 13-21 בקטע שלפניך.

בשל דבריה של האישה בפסוקים 14-17, יש פרשנים המאשימים אותה בפטפטנות.

הבא מדברי האישה בפסוקים אלה טיעון אחד המלמד כי אֵין בדבריה פרטים מיותרים,

והסבר כיצד טיעון זה מקדם אותה לקראת המטרה שלשמה באה לדוד. (10 נקודות)

וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹד אֱלֹהֵי שׁוֹנָם ח
וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֹק-בּוֹ לֹאכֹל-לֶחֶם וַיְהִי מְדֵי עֲבָרָו יֹסֵר ט
שְׂמָה לֹאכֹל-לֶחֶם: וַתֹּאמֶר אֶל-אִשָּׁה הִנֵּה-נָא יָדַעְתִּי כִּי י
אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד: נַעֲשֶׂה-נָּא עֲלֵיתָ- קִיר קִטְנָה וְנִשְׁיִם לוֹ שֵׁם מְטָה וּשְׁלַחַן וְכִסֵּא וּמִנּוּרָה וְהִיה יא
בְּבָאוּ אֲלֵינוּ יֹסֵר שְׂמָה: וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שְׂמָה וַיֹּסֵר אֶל- יב
הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב-שְׂמָה: וַיֹּאמֶר אֶל-גִּיחִזִּי נַעֲרוֹ קְרָא לְשׁוֹנָמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָא-לָהּ וַתַּעֲמֹד לִפְנָיו: וַיֹּאמֶר לוֹ אִמְרָנָא אֵלֶיהָ יג
הִנֵּה חֲרָדְתָּ וְאֵלֵינוּ אֶת-כָּל-הַחֲרָדָה הַזֹּאת מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הֵישׁ לְדַבֵּר-לָךְ אֶל-הַמֶּלֶךְ או אֶל-שֵׁר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ יד
עַמִּי אֲנִכִּי יִשְׁבֹּת: וַיֹּאמֶר וּמָה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גִּיחִזִּי אֲבֹל טו
בֶּן אִיזָלָה וְאִשָּׁה זָקֵן: וַיֹּאמֶר קְרָא-לָהּ וַיִּקְרָא-לָהּ וַתַּעֲמֹד טז
בַּפֶּתַח: וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חָיָה אֹתִי חֲבֵקֶת בֶּן וַתֹּאמֶר יז
אֶל-אֲדָנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-תִּכְזָב בְּשִׁפְחָתְךָ: וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חָיָה אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלֹהֵי שְׁ: יח
וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל-אָבִיו אֶל-הַקְּצֵרִים: וַיֹּאמֶר יט
אֶל-אָבִיו רֹאשִׁי וְרֹאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל-הַנַּעַר שְׂאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ: כ
וַיִּשְׂאֵהוּ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל-בְּרִכְיָה עַד-הַצֹּהָרִים כא
וַיָּמָת: וַתַּעַל וַתִּשְׁכְּבֵהוּ עַל-מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַתִּסְגֹּד בַּעֲדוֹ כב
וַתֵּצֵא: וַתִּקְרָא אֶל-אִשָּׁה וַתֹּאמֶר שְׁלַחָה נָא לִּי אֶחָד מִן- הַנַּעֲרִים וְאַחַת הָאֵתָנוֹת וְאֲרוּצָה עַד-אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאִשׁוּבָה: כג
וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אֹתִי הִלַּכְתִּי אֵלָיו הַיּוֹם לֹא-חָדַשׁ וְלֹא שָׁבַת כד
וַתֹּאמֶר שְׁלוֹם: וַתַּחֲבֹשׁ הָאֵתָוֶן וַתֹּאמֶר אֶל-נַעֲרָה נְהַג וְלֶךְ כה
אֶל-תַּעֲצֹר-לִי לְרֹפֵא כִּי אֶסְ-אֲמֹרְתִי לָךְ: וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל- איש האלהים אל-הַר הַכְּרֵמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ-הָאֱלֹהִים לו
אֶתָּה מִנְּגִד וַיֹּאמֶר אֶל-גִּיחִזִּי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשְׁוֹנָמִית הַלֹּז: עֲתָה כו
רוּץ-נָא לְקֶרְאָתָהּ וְאִמְרָ-לָהּ הַשְׁלוֹם לָךְ הַשְׁלוֹם לְאִישׁךְ הַשְׁלוֹם לְיֶלֶד וַתֹּאמֶר שְׁלוֹם:

את

את הלכת

א. קרא פסוקים 8-16 בקטע שלפניך.

(1) יש הטוענים כי במפגש בין אלישע לבין האישה השונמית נוהגות שתי הדמויות בגאווה

רבה. הסבר את הטענה, ובסס אותה על ראייה אחת בנוגע לכָּל דמות (סך הכול –

שתי ראיות). (6 נקודות)

(2) בהמשך המסופר בפסוקים אלה חדלה האישה להיות גאה. הוכח זאת מן הכתוב,

והסבר מה גרם לכך. (5 נקודות)

ב. בחברה המקראית הפטריארכלית היה בדרך כלל מעמד הנשים נמוך מן המעמד של בעליהן.

הבא מפסוקים 19-26 שלוש הוכחות המלמדות שהאישה משונם הייתה דמות נשית יוצאת

דופן בחברה הפטריארכלית. (9 נקודות)

בהצלחה!